

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511¹

การุณย์ รำจวน²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิด และทฤษฎี หลักเกณฑ์การจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์เพื่อให้ประชาชนใช้เป็นที่ดินตั้งเคหสถานและประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า ที่ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ประโยชน์นานัปการแก่มนุษย์ โดยใช้เป็นที่สร้างบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ที่ประกอบอาชีพการเกษตรเพื่อใช้เป็นอาหารและก่อเกิดรายได้ และยังเป็นหลักประกันอันมั่นคงอย่างหนึ่งด้วย เมื่อที่ดินมีความสำคัญราษฎรจึงขวบขวายหาที่ดินไว้เป็นกรรมสิทธิ์ บางรายได้รับที่ดินที่เป็นมรดกจากบรรพบุรุษ บางรายมีฐานะร่ำรวยก็ซื้อหาเอาไว้เป็นของตนเอง ส่วนในบางรายที่มีฐานะยากจนแต่ต้องการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมก็จะขออนุญาตจากรัฐเข้าจับจองที่ดิน แล้วบุกเบิกกันสร้างใช้เป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ทำกิน แต่ยังมีราษฎรจำนวนมากที่ไม่ค่อยมีที่ดินทำกิน โดยบุกรุกกันสร้างทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่สงวนหวงห้าม หรือที่สาธารณะโดยพลการ จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้ รวมทั้งดินน้ำลำธารถูกทำลาย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น เนื่องด้วยประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าและหาทางแก้ไขปัญหานี้และช่วยเหลือราษฎรเหล่านั้น รัฐได้ใช้วิธีการจัดตั้งนิคมสหกรณ์ โดยการจัดหาที่ดินรกร้างว่างเปล่าที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมที่จะนำมาจัดสรรให้กับเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองได้เข้าบุกเบิกกันสร้างและครอบครองทำประโยชน์ และเมื่อได้ปฏิบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้จะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น การที่รัฐนำวิธีการจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์มาใช้ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่เดือดร้อนไม่มีที่ดินประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง และมีรายได้พอที่จะดำรงชีพอยู่ได้ โดยให้เกษตรกรดำเนินการตามหลักการ “ช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” และรัฐจะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเกี่ยวกับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ตั้งเคหสถาน และประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ยังไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมถึงปัญหาหลายประการ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บังคับใช้มาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี มีการแก้ไขปรับปรุงเพียงครั้งเดียว เมื่อปี พ.ศ. 2550 คือ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 เท่านั้น แต่ปรากฏว่ายังมีบทบัญญัติอื่น ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การดำเนินการจัดตั้งนิคมสหกรณ์ไม่บรรลุผลตามความมุ่งหมายตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสรุปสาระสำคัญของปัญหาได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขของผู้ที่จะได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ ซึ่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ในส่วนของการจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์นั้น ผู้ซึ่งมีสิทธิได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (กสน. 5) โดยมาตรา 11 กำหนดให้สมาชิกนิคมสหกรณ์ต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามเงื่อนไข 3 อย่าง คือ 1) ได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว 2) เป็นสมาชิกนิคมสหกรณ์มาเป็นเวลาเกินกว่า 5 ปี 3) ชำระเงินช่วยเหลือที่รัฐบาลได้ลงไปให้แก่ทางราชการแล้ว แต่เมื่อเปรียบเทียบกับนิคมสร้างตนเอง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใช้บังคับพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 เช่นเดียวกัน กำหนดให้ก่อนสมาชิกนิคมสร้างตนเองจะได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (น.ค. 3) สมาชิกนิคมสร้างตนเองต้องทำประโยชน์ในที่ดินตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากยังทำประโยชน์ไม่ได้เต็มเนื้อที่ก็ให้ได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ เฉพาะส่วนที่ดินที่ได้ทำประโยชน์แล้วเท่านั้น จึงเห็นได้ว่า การจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์ จะพิจารณาให้สิทธิเฉพาะระยะการเป็นสมาชิกนิคมสหกรณ์ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นในส่วนของการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน โดยมีได้มีการกำหนดระยะเวลาให้เข้าทำประโยชน์อย่างเช่นนิคมสร้างตนเอง ผู้ที่ได้รับการจัดสรรที่ดินอาจไม่ใช่เกษตรกร หรือไม่ใช่ประชาชนที่ไม่มีที่ทำกิน หรือมีแต่ไม่เพียงพอ ซึ่งไม่เกินไปตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้ใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตร และมีการทำประโยชน์ในที่ดินอย่างแท้จริง

ประเด็นปัญหาที่สองเกี่ยวกับปัญหาการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินนิคมสหกรณ์ ซึ่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 โดยมาตรา 12 กำหนดให้ ภายใน 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ผู้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะโอนที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นไม่ได้ นอกจากการตกทอดโดยทางมรดก หรือโอนไปยังสหกรณ์ที่ดินที่เป็นสมาชิกอยู่ แต่ก็ยังมีผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย จงใจหลีกเลี่ยงข้อกำหนดห้ามโอน โดยการอาศัยช่องว่างของตัวบทกฎหมาย โดยการทำนิติกรรมจำนองที่ดิน อำปรการซื้อขายที่ดินที่อยู่ในระหว่างมีข้อกำหนดห้ามโอนที่ดิน ซึ่งคู่สัญญาสมคบกันทำนิติกรรมจำนองอำปรการซื้อขายที่ดิน เพื่อให้บุคคลทั่วไปรวมถึงเจ้าพนักงานที่ดินเข้าใจว่า เป็นการนำที่ดินมาจดทะเบียนจำนองประกันการชำระหนี้เงินกู้ ทำให้เจ้าพนักงานจดทะเบียนจำนองที่ดิน แต่แท้จริงแล้วคู่สัญญาไม่ได้มีเจตนาจะผูกพันกันตามสัญญาจำนองที่แสดงออกมา แต่มีเจตนาผูกพันกันตามสัญญาซื้อขายที่มุ่งจะโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินกัน อันเป็นเจตนาที่ซ่อนอยู่ภายในใจของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย นิติกรรมจำนอง จึงตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 155 รวมถึงมีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องตีความว่า “การโอนไปยังสหกรณ์ที่ดินที่เป็นสมาชิกอยู่” ในระหว่างมีข้อกำหนดห้ามโอน สหกรณ์ผู้รับโอนจะอยู่ภายใต้บังคับ 5 ปี ตามมาตรา 12 หรือไม่ ซึ่งในกรณีดังกล่าวยังไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาศาลฎีกา หรือความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาแต่อย่างใด แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามมาตรา 12 แล้ว ซึ่งกำหนดให้ “ภายใน 5 ปี นับแต่วันที่ได้รับโฉนดที่ดิน... ผู้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะโอนที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นไม่ได้...”

ย่อมหมายถึง สมาชิกนิคมสหกรณ์ผู้ได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (กสน. 5) แล้วใช้สิทธิของตน ในการขออนุญาตออกโฉนดที่ดินซึ่งเป็นหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินเท่านั้น ย่อมมิได้ หมายถึง “สหกรณ์” ซึ่งเป็นช่องว่างของตัวบทกฎหมายที่สมาชิกนิคมสหกรณ์จงใจหลีกเลี่ยงข้อกำหนด ห้ามโอน และสหกรณ์อาจแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบได้

ประเด็นปัญหาที่สามปัญหาการใช้ที่ดินในเขตนิคมสหกรณ์ผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งพระราชบัญญัติ จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดสรรที่ดินของรัฐให้ประชาชนที่ไม่มีที่ทำกิน หรือมีแต่ไม่เพียงพอให้มีโอกาสเข้าถือครองและมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง สำหรับใช้เป็นที่ตั้ง เกษตนาและประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง ซึ่งมีกำหนดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินไว้ชัดเจน ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ไว้ว่า สมาชิกนิคมสหกรณ์จะต้องใช้ ที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์เฉพาะเพื่อทำการเกษตรตามระเบียบที่อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ กำหนด โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบกรมสหกรณ์ที่ดินว่าด้วยการใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตร ของสมาชิกนิคมสหกรณ์ พ.ศ. 2513 ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวกับการใช้ที่ดิน เพื่อทำการเกษตรของสมาชิกนิคมสหกรณ์ และในส่วนของกรณีที่ทำการอย่างอื่น จะต้องได้รับอนุญาต จากอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์นั้น โดยระเบียบดังกล่าวได้กำหนดไว้ในข้อ 10 วรรคสอง ว่า การใช้ที่ดิน เพื่อทำการอย่างอื่น นอกจากทำการเกษตร จะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็นราย ๆ แต่มิได้กำหนดให้ชัดเจนว่า สามารถกระทำการใดได้บ้าง และสามารถกระทำการในเขตพื้นที่ใด แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสมาชิกนิคมสหกรณ์ซึ่งได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ให้เข้าทำประโยชน์ ในที่ดินของนิคมสหกรณ์ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 และได้ใช้ ที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ทำการเกษตรตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันแล้ว และได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่มาตรา 11 กำหนดไว้ครบถ้วนแล้ว มีสิทธิได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (กสน. 5) และสามารถนำไปขออนุญาตออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เมื่อพ้นกำหนด 5 ปี ย่อมมีสิทธิโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นให้แก่ผู้อื่นที่เป็นบุคคลภายนอกหรือผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกนิคมสหกรณ์ โดยบุคคลภายนอกหรือผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกนิคมสหกรณ์ดังกล่าวย่อมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นตามหลัก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และย่อมมีสิทธิที่จะใช้สอยประโยชน์ในที่ดินตามความประสงค์ แต่พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มิได้กำหนดให้บุคคลภายนอกหรือผู้ที่มีได้เป็น สมาชิกนิคมสหกรณ์จะต้องใช้ที่ดินเฉพาะเพื่อทำการเกษตรแต่อย่างใด จึงไม่อาจบังคับบุคคลภายนอก หรือผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกนิคมสหกรณ์ได้ จึงจำเป็นต้องมีแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติของกฎหมายบางประการให้ครอบคลุมถึงบุคคลภายนอกหรือผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกนิคมสหกรณ์ เพื่อให้การใช้ที่ดินในเขตนิคมสหกรณ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งนิคมสหกรณ์และบรรลุผล ตามความมุ่งหมายต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดที่ดินในรูปนิคมสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติ จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขของผู้ที่จะได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ ซึ่งผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ในส่วนเกี่ยวกับเงื่อนไขของผู้ที่จะได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (กสน. 5) โดยให้เพิ่มบทบัญญัติ ในมาตรา 36/1 ขึ้นมา บัญญัติว่า

“มาตรา 36/1 ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 9 สมาชิกนิคมสหกรณ์ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ ตามมาตรา 8 ต้องบุกเบิก ก่อสร้าง เพื่อใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์เต็มเนื้อที่ที่ได้รับอนุญาตให้เสร็จสิ้น ภายใน 5 ปี หากยังทำประโยชน์ไม่ได้เต็มเนื้อที่ ก็ให้ได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์เฉพาะส่วนที่ดิน ที่ได้ทำประโยชน์แล้วเท่านั้น” หรือ “การทำประโยชน์และระยะเวลาในการทำประโยชน์ในที่ดินในของนิคม สหกรณ์ของสมาชิกนิคมสหกรณ์ ให้ใช้มาตรา 26 บังคับโดยอนุโลม”

ทั้งนี้ เมื่อมีการเพิ่มบทบัญญัติตามมาตรา 36/1 แล้ว จึงเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มาตรา 11 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 26 และมาตรา 40 ...” โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 26 มาตรา 36/1 และมาตรา 40 ...” เพื่อให้มีผลสอดคล้อง ถึงสิทธิในการได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์ด้วย

2. ปัญหาการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินนิคมสหกรณ์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า เห็นควรให้มีแก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ในส่วนปัญหาการโอนกรรมสิทธิ์ ในที่ดินนิคมสหกรณ์ เพื่อมิให้มีการอาศัยช่องว่างของตัวบทกฎหมายในการจงใจหลีกเลี่ยงข้อกำหนด ห้ามโอน และเพื่อให้กฎหมายเกิดความชัดเจนไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมาย โดยการแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติตามมาตรา 12 ซึ่งเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมในวรรคหนึ่ง และเห็นควรเพิ่มบทบัญญัติในวรรคสาม ว่า

“มาตรา 12 ภายในห้าปีนับแต่วันที่ได้รับโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ในที่ดิน ผู้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะโอนที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นและจะทำนิติกรรมใด ๆ ไม่ได้ นอกจาก การตกทอดโดยทางมรดก หรือเป็นหลักประกันการชำระหนี้กับสหกรณ์ หรือโอนไปยังสหกรณ์ที่ดิน เป็นสมาชิกอยู่ แล้วแต่กรณี

ภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ที่ดินนั้นไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ทายาทและสหกรณ์จะโอนที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นไม่ได้”

3. ปัญหาการใช้ที่ดินในเขตนิคมสหกรณ์ผิดวัตถุประสงค์ เพื่อให้การใช้ที่ดินอยู่ภายใต้ขอบเขต ของวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งนิคมสหกรณ์ตลอดเวลาที่ยังคงมีสภาพเป็นนิคมสหกรณ์และให้ครอบคลุม ถึงบุคคลภายนอกหรือผู้ที่มิได้เป็นสมาชิกนิคมสหกรณ์ รวมถึงการกำหนดมาตรการในการควบคุมดูแลที่ดิน ในเขตนิคมสหกรณ์ในทางอาญาเพื่อใช้บังคับกับผู้ตั้งใจฝ่าฝืนใช้ที่ดินเพื่อทำการอย่างอื่น นอกจากทำการเกษตร โดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ

3.1 เห็นควรเพิ่มบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 โดยเพิ่ม บทบัญญัติในมาตรา 12/1 ขึ้นมา บัญญัติว่า

“มาตรา 12/1 ภายใต้อำนาจแห่งมาตรา 12 และมาตรา 19 ผู้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่ว่าจะได้มาโดยนิติกรรมใด ๆ จะต้องใช้ที่ดินเฉพาะเพื่อทำการเกษตร ถ้าจะทำการอย่างอื่นนอกจากทำการเกษตรต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด”

3.2 เห็นควรกำหนดมาตรการทางอาญาเพื่อใช้บังคับกับผู้ตั้งใจฝ่าฝืนใช้ที่ดินเพื่อทำการอย่างอื่นนอกจากทำการเกษตร โดยไม่ได้รับอนุญาต รวมถึงให้มีอำนาจในการเพิกถอนโฉนดที่ดินของผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยเพิ่มบทบัญญัติในมาตรา 41/1 ขึ้นมา บัญญัติว่า

“มาตรา 41/1 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 12/1 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่มีคำพิพากษาว่าผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรานี้ ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ และมีอำนาจสั่งในคำพิพากษาให้ผู้กระทำความผิด คนงาน ผู้รับจ้าง ผู้แทน และบริวารของผู้กระทำความผิดออกไปจากที่ดินนั้นด้วย”

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย กรมที่ดิน. **ที่ระลึกพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์กรมที่ดิน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ป.สัมพันธ์พาณิชย์, 2544.

ขจร สุขพาณิชย์. **ฐานันดรไพร่**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงธน, 2525.

ดวงจิตต์ กำประเสริฐ. **ประวัติศาสตร์กฎหมาย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539.

ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. **เศรษฐศาสตร์ที่ดินและนโยบาย**. กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.

ผดุงศักดิ์ นรินดิผดุงการ. **กฎหมายที่ดิน LW 402**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.